

Zsigmond Győző

A magyar népi kultúra a Bukaresti Tudományegyetem Hungarológia Tanszéke oktatási keretében

A Bukaresti Tudományegyetemen az 1989 végi változás egyik eredménye, hogy 1990-ben az Idegen Nyelvek és Irodalmak Kar keretében Hungarológiai Tanszék kezdte el működését négyéves oktatási időtartammal. A magyar nyelv és irodalom azóta van jelen főszakként a karon, amelyen mintegy 40 nyelv és kultúra ismerhető meg. A hungarológiai központok egyik láncszeme a bukaresti tanszék, amely több funkciót is betölt; oktató-, kutató- és dokumentációs központ is egyben.

Bukarestben, a jeles román személyiség, Nicolae Iorga kezdeményezésére már 1927-ben voltak próbálkozások a romániai magyar kisebbség kultúráját bemutató intézmény létrehozására.

A tulajdonképpeni előzmény az 1950-es évek végére tehető; 1957-ben alakult meg Bukarestben a magyar nyelv és irodalom szak. A tanszékvezető Márton Gyula professzor volt. A Bolyai Tudományegyetem tanárai (Márton Gyula, Szigeti József, Antal Árpád) ingáztak a fővárosba előadást tartani. 1960-ban a szakot megszüntették, pontosabban visszaminősítették lektorátussá, így éveken át csak egyetlen oktató (Marosi Sándor, aki később az Amerikai Egyesült Államokba emigrált) tanította – fakultatív tárgyként – a magyar nyelvet.

1969-ben Szabó Zoltán professzor vezetésével újjáalakult a magyar tanszék. Azóta államközi szerződés keretében magyarországi vendégtanárok is segítik a máig nem elégséges létszámú oktatói közösséget. Közülük többen a magyar népi kultúráról is tartottak előadást (Hajdú Mihály, Kotics József, Balázs Géza). 1990-ig a magyar szak mellékszak volt Bukarestben. Főleg román anyanyelvűek jelentkeztek ide. Évfolyamonként 38–40 diák végzett. A magyar tanszék 1975-től a Keleti Nyelvek Tanszékbe beolvasztva, részlegként folytatta munkáját 1990-ig. 1980-tól kezdve csak kétévenként vettek fel jelentkezőket a magyar mellékszakra, 1987-től már egyáltalán nem volt beszkolázás, így 1989-ben egyetlen évfolyama volt a szaknak.

Az utóbbi időben évente húsz diák juthatott be magyar főszakra. Többségük a Székelyföldről jött, magyar anyanyelvű. Két éve annak, hogy évfolyamonként tíz körülre tehető a bejutott román anyanyelvű hallgatóink száma. Egyik sajátossága a bukaresti hungarológiai tanszéknek, hogy nem magyar anyanyelvűek képzésére ugyancsak vállalkozik. A másik, hogy a magyarságtudományban jártas szakemberek, kutatók képzését szintén feladatának tartja. A magyar kultúrában jártas román szakemberek képzésével (mint

amilyen például az itt végzett Smaranda Enache) fontos szerepet kíván betölteni a tanszék a két nép közeledésében, a kölcsönös megismerésben, az előítéletek eloszlításában.

Régi és egyben mai gondja a tanszéknek a megfelelő könyvtár létrehozása. Magyarországról mindenekelőtt az Országos Széchényi Könyvtár, a Martos Gábor szervezte könyvszerzési akció, a Hungarológiai Intézet, az Illyés Alapítvány gazdagította a tanszék még mindig kiegészítésre, segítségre szoruló könyvtárát. Néprajzi kiadványokkal az említettekén kívül főleg az ELTE BTK Folklore Tanszéke és a KJNT segítette ki bennünket.

A katedra személyi állománya a teendőkhöz képest nagyon szűkre szabott.

A bukaresti lakásviszonyok, az ingázás nehézségei, az egyetem által nem eléggé vállalt utazási, illetve Bukarestben tartózkodási költségek visszahúzó tényezők mindmáig. Jelenleg az öt évfolyamot – az V. évfolyam a magiszteri képzésre van fenntartva, 1994 óta létezik – alig egy tucat oktató tanítja.

A Hungarológiai Tanszék jól együttműködik a Bukaresti Magyar Kulturális Központtal, valamint a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészeti Karának két magyar tanszékével, valamint Magyarország több felsőoktatási intézményével (a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemmel, a szegedi József Attila Tudományegyetemmel, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemmel). A lehetőségekhez mérten – tehát nem túl gyakran – magyarországi részképzésre is küldünk hallgatókat.

Tanszékünk sikeresen bekapcsolódott 1995–96-ban a bukaresti Francia Intézet által *Történeti színhagyomány* címmel szervezett műhelymunkába. Ennek keretében francia anyanyelvű előadók tartottak előadásokat a témában, majd megbeszélés, vita következett. A bekapcsolódók szerencsésebbjei közé tartozik alulírott is, aki a politikai viccek terén végzett kutatásait francia állami ösztöndíjjal folytathatta 1996. január 16. és április 16. között a Provence-i Tudományegyetemen és a párizsi Nemzeti Könyvtárban. A négy éve megkezdett együttműködés egyféle folytatásaként 2001-re franciául is meg fog jelenni a Voigt Vilmos utószavával közölt *Három kismacska...* című kötet¹.

A magyarságtudományon belül elsősorban a következő területeken való elmélyedést szolgálják Bukarestben külön kurzusok: irodalomtörténet, irodalomelmélet, nyelvészet, folklór, etnológia, művelődéstörténet.

Néprajzot, folklórt 1992 óta alulírott ad elő, aki elsősorban a néphit, a történeti színhagyomány, az etnomikológia meg a névtan kérdéseinek kutatója. Az I. év a *Bevezetés a folklórhoz*, a III. év a *Magyar folklór*, az V. év a *Mitológia* című kurzusát hallgathatja. Öröndetes, hogy szép számmal írtak néprajzi és névtani témájú szakdolgozatokat a hallgatók (eddig szám szerint huszonnégyen). Sikerült bekapcsolódniuk a KJNT által szervezett Fiala Néprajzkutatók Konferenciájára rendezvénybe. Kezdeményezésükre 1999-ben megalakult a hungarológus hallgatók néprajzi köre, amelyet alulírott irányít.

1992 előtt nem volt a magyar népi kultúrát vagy annak valamely szeletét bemutató kurzus a tanszéken. Az 1970-es évek elején Kolozsvárról Nagy Jenő jött el néhányszor Bukarestbe, ahol is a tárgyi néprajz köréből tartott pár előadást az akkori magyar szakos egyetemi hallgatóknak.

Máskülönben régóta próbáljuk elérni azt, hogy minél több vendégoktató jöjjön el tanszékünkre, főleg hiányosságaink pótlása meg a színvonal biztosítása érdekében. Az utóbbi években például Lengyel Dénes Veszprémből, Berecki Gábor Észtországból, Kotics József Debrecenből, Péntek János és Keszeg Vilmos pedig Kolozsvárról jött el és tartott előadást diákjainknak.

Szerepet vállal a bukaresti Hungarológiai Tanszék abban is, hogy a magyar kultúra megismertetése révén csökkentse az országban meglévő interetnikus viszályt, feszültséget, és bizalmat ébresszen a többségekben a kisebbségek iránt. Feladatai közé számítja a Kárpát-medencétől délre eső terület magyar diaszpórája önismeretét segítő kutatást és adatfeldolgozást is.

Sajnos, nem megfelelőek a tanszéken az anyagi feltételek, nincs megfelelő számú oktató, gyatra a technikai felszereltségünk.

Végül hadd térjek ki újra a Magyar Köztársaság Bukaresti Kulturális Központjával való jó kapcsolatunkra. Persze, csupán néprajzi vonatkozásokat említék.

1998 őszen (november 25-én) a Hungarológia Tanszék meg a Magyar Ház közös szervezésében zajlott le egy néprajzi konferencia *Szokás és erkölcs* címmel. Ennek keretében román és magyar (erdélyi és anyaországi) kutatók adtak elő és vitatták meg elsősorban a büntetőszokások témakörét. 1999 nyarán jelent meg ennek az anyaga Sepsiszentgyörgyön. A *Szokás és erkölcs* című könyvről van szó, kétnyelvű tanulmánykötet ez, amelyet a Magyar Kulturális Központ adott ki a bukaresti Hungarológia Tanszékkel közreműködve. A könyv szerzői ábécérendben: Angelescu Silviu, Balázs Lajos, Kotics József, Ofrim Lucia, Pozsony Ferenc, Zane Rodica és Zsigmond Győző.

A majd két évvel ezelőtti román-magyar néprajzi tudományos tanácskozást idén novemberben *Népi mesterség – népművészet* címmel rendezzük meg. Az anyaországból eddig Andrásfalvy Bertalan, Katona Imre és Voigt Vilmos jelenlétére számítunk.

A tanszék címe: Catedra de Hungarologie, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea București, RO-70106 București, Str. Edgar Quinet Nr. 7. Etajul III, sala 301.²

Néprajzi és névtani szakdolgozatok a Bukaresti Tudományegyetem Hungarológia Tanszékén:

- Árvay Tünde Anna Mária Gabriella: Növényvilág a svéd és a magyar szőlásmondásokban. 1999
- Bacsó Ildikó: Zajzon kismonográfiája. 2000
- *Bartha Bernadette: A kászonújfalvi lakodalom. 1994

- Bartha Éva: Temetési szokások Szentegyházán. 1999
- *Fekete Klára: Virágok a magyar szerelmi dalokban. 2000
- Kerestély Melinda: A boszorkány a magyar néphitben. 1995
- Kovács Mónika: Kézdiszentlélek hiedelemvilága. 2000
- Köllő Tünde Mária: A Gyergyói-medence peremvidékének etnobotanikai kismonográfiája. 1999
- Köllő Tünde Mária: Gyógynövényismeret és népi gyógyítás a Gyergyói-medence peremvidékén. 2000
- Mezey Kinga: Jobbágytelke kismonográfiája. 1997
- *Nemes Réka: Népi gyógyítás egy felcsíki faluban (Csíkborszován). 2000
- Papp Mónika: Zeteváralja kismonográfiája. 1999
- Péter Csilla: Csíkrákos kismonográfiája. 1999
- Péter Mária: Székelyszombor helynevei. 1997
- Péter Mária: Székelyszombor személynévei. 1998
- Pethő Zoltán: A graffiti szövegtípusa. 2000
- Petrovits Réka: Az utolsó boszorkányperek Keleten és Nyugaton. 2000
- Simó Mónika: Székelyszállítás kismonográfiája. 2000
- Simon Judit: Szent György a magyar néphagyományban. 1996
- Szilágyi Szilárd: A magyar kozmogóniai mondák. 1999
- Szopos András: Csíkszentimre kismonográfiája. 1997
- Szopos András: Csíkszentimre személynévei. 1998
- Vári Magdolna: Aranyospolyán kismonográfiája. 2000
- Veres Noémi Krisztina: Székelyderzs kismonográfiája. 2000
- Zsidó Ferenc: A Felső-Nyikó mente falvainak történeti szájhagyománya. 2000
- Zsidó Ferenc: Firtosváralja és Székelypálfalva történeti néphagyománya. 1999

JEGYZETEK

¹ Zsigmond Győző: *Három kismacska – kettő közülük kommunista. Erdélyi politikai viccek 1977–1997*. 1997. Budapest

² Köszönöm Molnár Szabolcs tanszékvezetőnek a beszámoló megírásához nyújtott segítségét.